

Gábor Jenő

MŰKEDVELŐ ÉNEKKARI ÉS ZENEKARI ÉLET NAGYKANIZSÁN

1.sz. képünk

„Fényes szellők” kultúrmozgalma hasonlítható össze.

A vizsgált időszak dalos- és zenei életének vezéregyénisége Ketting Ferenc polgári iskolai rajz- és énekszakos tanár volt. (2. sz. képünk)

Ketting Ferenc az Irodalmi Kör felkérésére még az 1920-as évek elején vette át a Szimfónikus Zenekar vezetését, így a két együttes (énekkar és zenekar) közreműködésével magas színvonalú zenei esteket szervezett Nagykanizsa közönségének.

A történetet 1917-ben kell kezdenem, mert Ketting Ferenc - kezdő polgári iskolai tanárként - ekkor a polgári fiú- és leányiskola tanulóival olyan zenés romantikus estet rendezett az akkori színpadon (arénában), hogy a közönséget valósággal elragadta. (Az aréna a mai református templom helyén állott. 1920-ban tűzveszélyessége miatt kellett lebontani.) A műsor közönségsikeréről a ZALAI HÍRLAP 1917. május 14-i száma mindent elmond:

„A kanizsai polgáristák romantikus estélye! - Legtalálébban így lehetne nevezni ezt a valóban káprázatos estét, amit a polgári iskola mindkét nembeli tanulóifjúsága tegnap és tegnapelőtt a Kölcsey-utcai színpadon rendezett. Részletes leírást szinte lehetetlenség adni arról a hat programszámáról, mely e minden tekintetben fényesen sikerült estének dús tartalmát alkotta. Legföljebb a meglepően ügyes főbb szereplőknek kijáró elismerést ráhajjuk le e sorokban. Mindenekelőtt bámulattal adózunk az egész tündérest főrendezőjének, KETTING FERENC tanárnak, aki mint univerzális zenei mutatkozott be Nagykanizsa közönségének. Nem is tudjuk, miben kiválóbb, mint zeneszerző-e, mint dirigens, mint színpadi festő, mint színdarab-rendező, vagy mint zongora játékos. Annyi tény, hogy minden téren elsőrangút produkált és a siker kilenczted része az ő nevéhez fűződik.

Zilahi Lajos a „Rongyos katona” című meséjében **Székény Géza** IV-es polgárista kiváló színészi talentum oroszánkörméit mutatta. Ketting-Somogyi a „Hazatért hős” című melodráájában **Kiss Klára**, egy tüneményes szépségű kis polgáristakisasszony gyönyörűen hangsúlyozott előadással emelkedett az összes szereplők fölébe. KETTING: „Amit az éjszaka beszél” című kétfelvonásos zenés meséjében kedvesebb, mulattatóbb és sikerültebb dolgot még az igazi hivatásos színészek is keveset produkáltak az aréna színpadán. Nehéz volna eldönteni, ki volt jobb a maga pompás kis szerepében, **Kemény Lujza, Ceizl István, Pap István, Maschanker Imre, Farkas Gizi-e**, vagy **Moshammer Stefi, Kenessei Erzsébet, Domány Sári**, avagy **Henne Mimi?** - Állapodjunk meg abban, hogy az egész pazar, meglepő sőt bámulatot keltő volt, ideértve a remek énekkari számokat is, amelyekért külön elismeréssel adózunk Ketting tanárnak, akiben a zenélő Nagykanizsa egy igazán „durch und durch”

2. sz. képünk

A KIRÁLY-DÍJ KANIZSÁN

muzsikust nyert s kinek színtiszta művészete még sok élvezetet fog szerezni e közönségnek."

Az akkori újságíróknak ez a reménye teljesült is, mert Ketting Ferenc 40 éves kanizsai működése során még sok felejtethetetlen zenei produkcióval - többek közt a Király-díjjal - lepte meg Kanizsa zenekedvelő közönségét. - Említést érdemel, hogy a fenti cikkben említett **Domány Sári** Ketting Ferenc biztatására zenei téren továbbtanult, majd a stockholmi operaház neves szopránénekesé lett. 1968-ig tartotta a kapcsolatot Ketting Ferencsel.

Az 1920-as és 1930-as évek hangversenysorozatainak részletezésére nincs mód. Csak néhány kiemelkedő hangversenyt említek részletesebben, amelyek reprezentálják e kor és Nagykanizsa kulturális színvonalát.

1924-ben Az Irodalmi Kör nem kisebb munkára vállalkozott, minthogy a Kör zenekarával és Vegyeskarával előadja J. Haydn: A TEREMTÉS című hatalmas oratóriumát. (3. sz. képünk) A Teremtés előadását a Kör és a város zenekedvelő közönsége valóságos zenei ünnepnek tekintette.

1936. június 28-29. - A Magyar Dalos Egyesületek Országos Szövetsége ekkor rendezte meg Szombathelyen a XXIV Országos Dalosversenyt. E versenyen az Irodalmi és Művészeti Kör vegyeskara az aranyérmes vegyeskari csoportban csoportgyőztes, az Ipartestületi dalárda pedig az ezüstérmes csoportban az első lett. Mindkettő karnagya: Ketting Ferenc. A versenyről a ZALAI KÖZLÖNY 1936. július 1-jei száma részletes beszámolót közölt. A cikkből néhány mondatot idézek: *„Nagykanizsa mindkét dalárdája elsőként jött haza az országos dalosversenyről... Délután 5 órakor volt a Szent István park szabadtéri színpadán a méreteiben is hatalmas Liszt Ferenc dalosünnep, amelyet a Rádió is közvetített és amely már hírül adta az itthonmaradottaknak is a kanizsai dalárdák dicsőségét."*

1938. június 26-27. Országos dalosverseny Székesfehérváron

Alapos felkészülés után a Művészeti Kör Vegyeskara Ketting Ferenc karnagy vezetésével a kormányzói díj csoportjában első díjat és a Király-díj csoportjában is I. díjat kapott. Hajszálon múltott a Király-díj elnyerése. A versenyről a ZALAI KÖZLÖNY 1938. június 28-án az alábbi cím alatt számolt be: *„Két első díjat hozott haza az Irodalmi és Művészeti Kör Vegyeskara az országos dalosversenyről."*

Az aranyérem és a kormányzói hangverseny országos nevet adtak a kanizsai vegyeskarnak. Tekintély volt a daloskörökben a kanizsaiak neve. Mindenki tartott tőlünk, akinek a kanizsaiak versenytársai lehettek.

A Király-díj versenyen Szeged volt a kanizsaiak vetélytársa. A többi nem volt veszélyes ellenfél. Tény, hogy a szegediek nagyon szépen énekeltek. A kötött darabot azonban a kanizsaiak sem énekeltek rosszabul. Szabadonválasztottnak a szegediek karnagyuknak egy szerzeményét énekeltek, ami versenyen szokatlan és nem is egészen ildomos. A kanizsaiak szabadon választott Palestrinája pedig úgy sikerült, hogy Tóth Aladár dr., a Pesti Napló országos tekintélyű zenekritikusa kijelentette: Ennél szebben nem lehet Palestrinát énekelni. A legszebb amit hallottam a kanizsaiaké volt!... A kormányzói díj csoportjában első díjat **nyert** az **Irodalmi Kör** Vegyeskara, ezüst alapon egy kristályserleget. A Király-díjban is I. díjat kaptunk, aranyserleget. Ez a két első díj igazolja, hogy a zsüri sem tudott mást, mint hajszálnyi különbséget kimutatni a csoportgyőztesek és a kanizsai dalosok teljesítménye között.

1940. június 22-23. A Magyar Dalos Egyesületek Országos Szövetsége által rendezett XXVI. Országos Dalosverseny és Dalosünnep. Győr. Király-díj.

Végre teljesült Ketting Ferenc és a Vegyeskar álma, (4. sz. képünk) minden magyar énekkar végső óhaja, a díjak-díja, a Király-díj. Mivel ez a ritka fegyvertény csak egyszer fordult elő Kanizsa kultúrtörténetében, elnyerését kissé részletesebben írom le.

4. sz. képünk

A Király-díj döntő napjának története

Et nunc venimus ad fortissimum! Eljött a várva-várt óra, amikor ország-világ előtt megmutathatjuk, mit tudunk, mivé érett a sok küzdelem, balsors, diadal, szenvedés és dacos akarat. Reggel 9-kor már mindenki ott van a férfiak szállásán. Ketting mester „bekurblizza” a társaságot. Néhányszor elénekeljük a számokat, hogy a hangok kiisztuljanak. Természetesen nem sikerül a próba. De ez jó jel, mondja egy tapasztalt régi dalos, Vermes tanár úr, mert az „igazi” annál jobban sikerül. Ebben maradunk.

Indulás. Elöl a zászlóval a „rövidebb” Garzó, utána a hölgyek roppant elegánsan. Valamennyi fekete taft estélyi ruhában, földig érő harangszoknyában, puffos rövid

3. sz. képünk

ujj, rendkívül ízléses fehér csipkegallér (Eláruljuk: Ketting tervezése). A férfiakon fekete zakó, fekete nadrág. Ezek sorfala közt megyünk a kultúrházhoz. Mindenki nyugodt, az izgalomnak nyoma sincs. Bevonulás. Lebocsátott függöny mögött helyezkedünk el a lépcsőzetes színpadon; hat magas lépcsőfokon állunk; a férfiak magasan a hölgyek feje felett, hogy mindenkinek szabadon szállhasson a hangja.

A függöny felmegy. Itt a döntő pillanat. Évek verejtékes munkájának gyümölcse. Itt állunk a szigorú zsűri s az ezerfűlű Cézár, a közönség előtt. A legmagasabb dalos-trófea, minden dalos vágyálma, a Király-díj a té! Tudunk, vagy sem, most kell eldőlnie. Az idegek pattanáig feszülnek, minden dalos szobor mereven áll s koncentrálja teljes akaraterejét.

Bemondás. A vegyeskari királydíjas csoportban a Nagykanizsai Zrínyi Miklós Irodalmi és Művészeti Kör Vegyeskara énekel. Karnagy: Ketting Ferenc, énekesek száma: 73. - Nagy taps, majd feszült csend. Ketting feltűnően nyugodt és derűs. Megadja az alaphangot és int. Első számunk Halmos Erdélyi harangok c. népdalszvitje. Az első rész gyors csúrdöngölő, a második mélabús hallgatós, a harmadik csúfondáros, duhaj mulatónóta, mesterien összebogozva, s a végén hatalmas fortissimóval szinte elvágva.

Ketting nagyszerű tempóval fergeteges elánal dirigál. A kar, mint egy precíz gép, hajszálpontos bevágásokkal mindent lenyűgöző hangerővel valóságilag remekel. Félszemmel nézem a zsűrit; meg sem moccan egyik tag sem. Óriási taps. Az első futamot lefutottuk. Ez volt a kötött szám; ezt pontozzák a legszigorúbban. De nincs várakozás, már int is a karnagy, s elkezdődik Palestrina O quantus luctus c. motettája, latinul. - A balszárnyon felcsendül a soprán ezüstsíp tisztaságú, éteri szárnyalású hangja: o quantus LUCTUS! Nyomban utána az alt viola d'amourja bársonyosan, lágyan. Átveszi most a tenor édes gondonkája, hogy azután a basszus mély harangkongása adjon teljességet a földöntúli hangzásoknak. A polifonikus zene fejedelme itt soha el nem ért mélységgel fejezi ki a bánatot, alázatot. De jön a vígasz, a remény: „...et virginumchorus” s utána az aeol hárfára méltó pianissimo: „...et pius est flere Martinum”. Még egyszer felharsan a kórus, mint mikor az orgona regisztereit nyitja fel egymás után a művész, s az örömjongásszerű rész után lélegzetet elfojtó, elhaló pianissimóban végleg elsiratjuk Martinust.

A közönség dermedten ül, a szemek kerekre nyitva, isszák magukba a csodás hangvarázst. A zsűri tagjai leteszik a ceruzát és fejüket vállukra hajtva mozdulatlanul néznek. Baloldalt közvetlen előttünk a díszpáholyban Kodály Zoltán ül. Érdekes, szép művész-fejét finom mintázatú kezére hajtva láthatóan élvezi énekünket. A végén mosolyogva, elismerően bólint és tapsol. A közönség harsogva éljenez, dübörög, tombol. Mi úgy érezzük, hogy a legjobbat adtuk, amit csak erőnkől adhattunk. Nagy szó: Ketting is elégedett, szerinte teljesen hiba nélkül énekeltünk.

Szettel részünkre vége is a vegyeskari királydíjas versenynek. Kitódulunk, és megbeszéljük a történeteket. A közönség körülfog bennünket: A kanizsaiak a legjobbak! Fejjel magaslanak ki - mondják itt is, ott is. Kettingnek személyesen gratulál Kodály Zoltán. - Hány énekesetek van? Nagyszerű hang, tökéletesen összeforrt együttes! - mondja. További hasonló jó munkára serkent bennünket. De jönnek ismert szakértők: Antos Kálmán, Vársárhelyi Zoltán, Vaszy Viktor és a többi, csupa elismert zenei korifeus. Melegen gratulálnak. Jön a versenyű szerzője, Halmos László: - Boldog vagyok, hogy művemem ettől a kiváló kórustól hallottam. Még az én elképzelésemet is felülmúló felfogással és kivitellel énekeltétek. A gyöngyösiek karmestere is gratulál és elismeri fölényünket.

A Király-díj legizgalmasabb órái

A verseny után fáradtan megy haza a társaság. De az izgalom olyan fokú, hogy pihenésről szó sem lehet. A férfiak tanyáján vagyunk, mindent ledobáltunk magunkról, s meglehetősen hiányos toalettban heverünk a szalmára terített ponyván. Az optimisták és pesszimisták vívják most szóharcukat. Mindenki tudja, hogy a legjobbak voltunk, de... hátha a zsűri? hátha más körülmény? ki tudja? valami közbejöhethet...

Vit Feri az optimisták vezére. Minden összegben kész fogadni a győzelemre, sőt egy csomó kártyát ír meg és küld el, hogy: „Megnyertük a Király-díjat!” Prókai Józsi egyszerűbb. Felszólítja a dalosokat: ha nem kapjuk meg a Király-díjat, egyszer-

Egykori kanizsai előadás plakátja

rűen löjük főbe. A dörgő hangú fogorvos mély basszusán nyilvános és ünnepélyes fogadalmat tesz, hogy kudarc esetén többé énekkarban ki nem nyitja a száját. A pesszimisták vezére Zalai Lajcsi: ő már hallotta egy rendezőtől, hogy Gyöngyös kapta a díjat, s erre a gyöngyösiek meg is rendelték a 100 liter bort bankettjükre. Poizs Feri meg is kérdezi, talán a jegyszédőtől hallotta? Egy másik izgatottan jön, hogy a szomszéd vendéglőben már mulatnak az óbudaiak. S jönnek a vész hírek, és az idő múlik. Semmi hír, a dalosok már idegesek. Itt is, ott is csekélységek felett veszednek. Két kakas majdnem egymásnak megy, két óra, három, fél négy. Még mindig semmi! Az optimisták hangja egyre gyengül. Valaki pakolni kezd...

Fél 4-kor markánsarcú úr lép be, kopogás nélkül. Önök a kanizsai vegyeskar tagjai? - kérdi szigorúan. Mi vagyunk, kérem! - felelik többen, mivel legközelebb álltak hozzá. Kissé remeg a hangunk. - Önöké a Király-díj, hivatalosan közlöm! - jelenti ki ellentmondást nem tűrő hangon.

A következő pillanat leírásához gyenge a tollam. Mint a gumilabda pattan fel az egész társaság. Lenge magyarban sziú-indián csataüvöltés és haditánc; a fiatalok cigánykereket hánynak, néhányan a kézállást gyakorolják. Ölekezés, csokolózás. Ez az a pillanat, amikor halálos ellenségek is kezét nyújtanak egymásnak. A markánsarcú úr a szalmazsákon fekszik. Egyik vérmes dalnok odavágta. Később kissé méltatlankodva közli, hogy a főrendező kívánságára fél 5-kor a Széchenyi téri díszemlény jobb oldalán gyülekezzünk, a rádióban kell énekelnünk! - Pillanatok alatt felöltözünk és a staféták vágatnak mindenfelé, szétvinni az örömhírt. Jómagam átsprintelek a Széchenyi téren le a Baross utca felé, ahol a kar ifjabb hölgyei bőszen szemcsatát vívnak Győr szabad királyi város aranyifjúságával. Öt jóképű dalnoknő jön szembe: Tudjátok a hírt? Megnyertük a Király-díjat! A következő pillanatban mind az öt hölgy a nyakamban. (Ejnye, ejnye, mégis szép találmány egy ilyen dalosverseny!) A győri aranyifjúság irigyen néz rám.

Vissza a féditanyára. A kapuban állok, s nézem, amint három utcából szaladnak a fekete ruhás hölgyek szoknyájukat felfogva, felénk. A kapu alatt bábeli zűrzavar. Tenor és basszus szabadon grasszál a szegény szoprán és az altok közt. De bámulatos, senki nem panaszkodik. Újabb rettenetes éljenzés és diadalüvöltés. Belép Ketting Feri. A szoprán és az alt mindent elsöprő erejű támadása majdnem ledönti a lábáról. De ő itt is emberül állja a sarat. Rövid időn belül országos, majd világrekordot állít fel csokolózásból. Győri járőrelők jönnek az utcáról és beállnak segíteni. Az extatikus hangorkánon keresztül sívít Zala Lajcsi tenorja: Ugye megmondtam?! Vit Feri mint vérbeli ügyvéd, szorgalmasan inkasszálja a fogadásokat. - Olyan percek ezek, amiket soha, de soha elfeledni nem lehet. De itt az idő, rendbeszedjük magunkat és kivonulunk zászlónk alatt a díszhangversenyre.

A díszhangverseny. Isten veled Győr! Hazatérés.

Az öröm extázisa végre elcsendesedik, felvonulunk a barokk házakkal szegélyezett Széchenyi térre. A tavábbiak mintha álomban, ködös transzban történnének... Íme, itt állunk a díszemlényen az ország legkiválóbb énekkarainak élén! Köröskörül ezer és ezer dalos tarka zászlók alatt. A téren beláthatatlan tömeg. Harsog a megafon. És bemozdítja a nevünket, s most már nemcsak az előttünk állók, de az egész ország tudja, hogy a kanizsaiak a Király-díj nyertesei!

Először gondolatunk hazaszáll kedves, kicsi városunkba. Istenem, micsoda öröm lehet most odahaza! Második gondolatunk megtestesítője ott áll előttünk: Ketting Ferenc, szeretett karnagyunk. Arca és egész lényege pillanatban a boldogság teljessége. Íme, itt az évek kemény, következetes és ernyedetlen munkájának gyümölcse! Gyerekek, gyertek közelebb, és vigyázzatok! - Adja ki halkán a rendelkezést s az indiszkret mikrofon rögtön közvetíti is a nekünk szánt intelmet. - És már énekelünk is! Most már szabadon, diadalmasan. Gátlás nélkül döröghet a basszus, szárnyalhat a szoprán és a tenor, búghat az alt. Nagy tetszés-zaj és taps közepette vonulunk le. Fotóriporterek gépei kattognak.

Este 8-kor a városháza dísztermében nagy ovációk közt vesszük át a Király-díjat: a habfehér selyemzászlót és a serleget. Este 9-kor a Kioszk világvárosion elegáns teraszán jövünk össze. A fiatalság vidáman táncol, az idősebbek söröznek, tréfálkoznak. Éjjel 1 órakor megyünk a pályaudvarra, ahova később a Dalosszövetség vezetősége is lejön, elbúcsúzni tőlünk. Örömközzük adnak kifejezést, hogy mi nyertük a díjat. Azután elhelyezkedünk a két külön kocsiban. Két óra 20 perc! Isten veled te szép, gyönyörűsége város, ahol a múlt romantikája oly szépen megfér a jelen lüktető, gyors ütemével. Isten veletek régi barokk paloták, zezugos utcák, 40 gyár városa, ti barátságos lakosok, kedves, finom, halkszavú Orsolya-nővérek, szolgálatkész pedellusok. Mindnyájan! Soha-soha el nem felejtünk!

Szalad a vonat az éjszakában. Mitagadás, fáradtak vagyunk, aludni kéne. De a dalos tradíció nem engedi. A kis Dollfuss (Tóth Karcsi) lepedőt vesz fel, s mint kísértet rémíti a gyengébb idegzetűeket. Egyik fülkében állatidomárok tevékenykednek: csirke, tyúk, kakas, oroszlán, pulyka, borjú és macskahangok zűrzavara riasztja az erdők vadjait, s a mező madarait. Valaki **Ripka Ferenc** vastag basszusát utánozza, óriási hatással. **Varasdi tanár úr** aranyos kedélye állandó derűben tartja a társaságot. Közben megvirrad, s reggel 6-ra már Szombathelyen vagyunk. Most már ismerős tágakon vágatunk hazafelé. Harsog az ének, szól a harmonika, peng a gitár és mandolin. Gelse, Újudvar. Felszedelözünk; a hölgyek „kitatarozzák” magukat, a férfiak is igyekeznek európai ábrázatot ölteni. Bizony a szemek ólomkarikásak, az arcok gyűrötték; megint nem aludtunk egy szemernyit sem. De a jókedv csak emelkedik. Vígán szól a nóta:

*"Jó reggelt kívánok! Megjöttek a kanizsai dalosok!
Jöttek, láttak, győztek, Király-díjat nyertek!
Jó reggelt kívánok! Megjöttek a kanizsai dalosok!"*

A mozdony vígán fűtött, itt a kanyarodó s a fedett peronon az éljenzők, integetők, a derűs ismerős arcok... Megérkeztünk!